
Egyszeregy a kölcsönös megfeleltetésről

Gyakorlati tanácsok
a kölcsönös megfeleltetés követelményeinek teljesítéséhez

Egyszeregy a kölcsönös megfeleltetésről

Gyakorlati tanácsok
a kölcsönös megfeleltetés követelményeinek teljesítéséhez

Bevezetés

Európai gazdálkodónak lenni előnyös dolog a támogatások szempontjából. Mint azt a Kedves Olvasó is bizonyára tudja, az európai agrártámogatások rendszere jelentős változásokon ment, illetve megy keresztül az 1992 óta tartó reformsorozatban. A 2003-as évhez kötődik a közvetlen kifizetések (majdnem) teljes szétválasztása a termeléstől és a termelési tényezőktől, valamint a kölcsönös megfeleltetés (KM) kötelezővé tétele.

Európai gazdálkodónak lenni társadalmi felelősség is. A 2003-as év ezért bír nagy jelentőséggel: közvetlen kapcsolatot teremtett a természeti erőforrásokat használó gazdálkodó által igényelhető közvetlen kifizetések és a társadalom elvárásai között. Ez azt jelenti, hogy csak azokat a gazdálkodókat illeti meg a teljes támogatási összeg, akik tiszteletben tartják a minimális jogszabályi követelményeket a környezet- és természetvédelem, az élelmiszerbiztonság, az állategészségügy és az állatjólét terén.

Európai gazdálkodónak lenni kívívás is. Nem csupán a változó piaci feltételekhez kell folyamatosan alkalmazkodni, hanem a változó agrárpolitikához is. 2009. január 1-jétől, fokozatosan hazánk is bevezeti a kölcsönös megfeleltetés teljes rendszerét, mint a közvetlen támogatások ellenőrzési rendszerét. Jelen füzettel a felkészüléshez szeretnénk

KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS

A KM többletletterhet jelent a gazdálkodóknak és a szakigazgatásnak egyaránt, középtávon viszont megoldhatja a közvetlen kifizetések társadalmi és nemzetközi elfogadottságának kérdését.

KÖVETELMÉNYRENDSZER

segítséget nyújtani. A Magyar Agrárkamarával együttműködve kiadott jelen tájékoztató szervesen kapcsolódik az FVM hivatalos tájékoztatási programjához, valamint azon erőfeszítéseihez, amelyet a Magyar Mezőgazdasággal, a Kertészet és Szőlészettel, a Kistermelők Lapjával, a Méhészettel és számos egyéb médiummal karöltve tesz annak érdekében, hogy minél szélesebb körben ismerkedjen meg a szakma a régi-új követelményekkel.

Miért „régi-új” követelmények? Pontosan erre talál választ a Kedves Olvasó a következő oldalakon. Reméljük, hogy az itt megszerzett tudás birtokában minden gazdálkodó könnyedén el fog igazodni a kölcsönös megfeleltetés elvárásai, követelményei között.

A KM-t három megközelítésben lehet szemlélni:

A pesszimista megközelítésben a KM egy újabb „brüsszeli húzás” amivel feleslegesen nyomorgatják a gazdálkodókat és a szakigazgatást.

A mérsékeltbb – realista megközelítés szerint – noha a KM többletterhet jelent a gazdálkodóknak és a szakigazgatásnak egyaránt, középtávon megoldhatja a közvetlen kifizetések társadalmi és nemzetközi elfogadottságának kérdését.

Az optimisták még ennél is tovább mennek. Ők úgy gondolják, hogy a KM remek eszköz a mezőgazdasági termelők környezettudatosságának javítására, illetve valós értéket képvisel a fogyasztói döntés során. „Közelebb hozza egymáshoz” a gazdálkodókat és a társadalom más rétegeit.

Bízunk benne, hogy minél többen sorolják majd magukat a realista vagy az optimista csoportba. Ha így lesz, akkor Magyarországon is elenyésző mennyiségű szankciót állapít majd meg az MVH.

Sikeres felkészülést és jó munkát kívánunk!

A Szerzők

Általános rész

Mit jelent a kölcsönös megfeleltetés (KM), mint kifejezés?

A KM egy komplex ellenőrzési rendszer. Nem tesz mást, mint a közvetlen kifizetések kedvezményezettjeként nyilvántartott mezőgazdasági termelőket az ellenőrzési rendszer követelményein keresztül ösztönzi arra, hogy a tevékenységükre vonatkozó különböző szabályokat (környezetvédelmi, állatjelölési, állatvédelmi stb.) betartsák. Ezek a szabályok korábban alkotott, a KM-től függetlenül már létező (EU-s és nemzeti) jogszabályokban vannak lefektetve, tehát azoknak a kikényszerítésére megvannak a megfelelő eszközök; a KM csupán kiegészítő, rásegítő jelleggel igyekszik növelni a gazdálkodók környezettudatosságát és fokozni felelősségtudatát az élelmiszer-előállításban.

Maga a szakkifejezés (kölcsönös megfeleltetés, KM) az angol *cross compliance* kifejezés hivatalos magyar megfelelője, mert ez szerepel a 1782/2003/EK tanácsi rendelet magyar nyelvű változatában. Ettől függetlenül az elmúlt években találkozhattunk olyan elnevezésekkel is, mint pl.: „keresztmegfelelés”, „keresztmegfeleltetés”, „keresztirányú megfeleltetés”, „kapcsolt előírások” vagy éppen „feltételesség”, amelyek szintén a KM rendszerére utaltak.

A kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó szabályokat akkor is alkalmazni kell-e, ha esetleg az egységes támogatási rendszer (SPS) bevezetése késedelmet szenved?

Az Európai Unió a támogatások termeléstől való elválsztásával egyrészt segítséget kíván nyújtani a mezőgazdasági termelőknek ahhoz, hogy a változó piaci körülményekhez rugalmasan tudjanak alkalmazkodni, másrészt a támogatás igénybevételi feltételeként előírja többek között a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó szabályok betartását. Mivel ez utóbbi rendelkezések jelentősen hozzájárulnak a rendezett környezeti viszonyok kialakításához, azok alkalmazása nem függ attól, hogy egy adott tagállam alkalmazza-e az SPS szabályrendszerét, vagy nem. Tehát az SPS rendszerre való át-

állástól független a KM-re vonatkozó egyes rendelkezések kötelező alkalmazása.

Miből áll a kölcsönös megfeleltetés (KM)?

A KM két alapvető eleme:

- jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)
- helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásai (HMKÁ)

Mit jelent a JFGK mozaikszó?

A teljes kifejezés: jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmény. Azt a 19 közösségi jogszabályt nevezzük JFGK-knak, amelyeket a 1782/2003/EK tanácsi rendelet III. mellékletében felsorolt a jogalkotó.

Milyen területeket érintenek a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények?

A 19 közösségi rendelet és irányelv egyes rendelkezései 4 összefoglaló csoportba oszthatóak úgy, mint:

- természetvédelem (madárvédelem, élőhely-védelem),
- környezetvédelem (felszín alatti vizek védelme, szennyvíziszap felhasználás szabályai, nitrátszennyezés elleni védelem),
- állatjelölés
- állategészségügy (megbetegedések bejelentése, élelmiszer- és takarmánybiztonság, állatvédelem), valamint növényegészségügy.

Mit jelent a HMKÁ mozaikszó?

A teljes kifejezés: helyes mezőgazdasági és környezeti állapot. A Tanács 1782/2003/EK rendeletének IV. melléklete alapján minden tagállam nemzeti jogszabályban fekteti le a HMKÁ előírásokat.

Mely hazai jogszabály tartalmazza a HMKÁ előírásait?

Magyarországon a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot feltételrendszerét a 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet határozza meg.

Milyen előírásokat tartalmaz a HMKÁ?

Talajerózió elleni védekezés

- minimális talajborítással
- minimális földgazdálkodással
- teraszos műveléssel

A talaj szervesanyag-tartalmának megtartása

- vetésforgó
- talóművelésre vonatkozó előírások

Talajszerkezet megtartása

- megfelelő gépek használata

A környezetmegőrzés minimális szintjének biztosítása és az élőhelyek károsításának elkerülése

- minimális állománysűrűség és/vagy a megfelelő állattartási rendszer
- az állandó legelők védelme
- a táj jellegzetességeinek megtartása
- a mezőgazdasági földterületen a nem kívánt növényzet elszaporodásának megakadályozása
- (az olajfaligetek jó vegetatív állapotban tartása.)¹

Miért kell bevezetni a kölcsönös megfeleltetés (KM) rendszerét?

Jogi értelemben azért kell bevezetni, mert a közvetlen támogatások uniós szabályozásának alapkövét jelentő 1782/2003/EK tanácsi rendelet ezt kötelezően előírja. A régi tagállamoknak 2005-től, a 2004-ben csatlakozott tagállamoknak – így Magyarországnak is – 2009-től kell alkalmazniuk a rendszert.

A KM elméleti értelemben is megalapozott. A három legfontosabb érv:

- növeli az agrártámogatások európai összetársadalmi elfogadottságát;
- hozzájárul ahhoz, hogy az EU által folyósított nagytömegű belső támogatás ún. zöld dobozos támogatás legyen (ellenkező esetben drasztikusan csökkenteni vagy megszüntetni kellene az agrártámogatásokat);
- kiváltja a támogatáshoz kötődő termelési kötelezettséget.

A HMKÁ előírásait már 2004-től kezdődően alkalmazzuk. Ezért valójában 2009-től a JFGK-k bevezetéséről beszélünk.

Milyen hatása lesz a KM-nek az átlag állampolgárra?

Azzal, hogy az élelmiszeralapanyag-előállításban motiváló erejű támogatásvesztési kockázatot jelent ez az újszerű megközelítés, fokozottabban érvényesülnek a környezetvédelmi és élelmiszerbiztonsági követelmények.

Az átlag állampolgárt meg kell győzni, hogy adóforintjaiból egy olyan mezőgazdaságot támogat az Unió, amely környezettudatosan működik, valamint előállít olyan értékeket, amelyeket a termelői ár-

¹ Természetesen ez az előírás Magyarországon nem alkalmazandó.

ban nem mindig lehet érvényesíteni. Ilyenek például a tájvédelem vagy az állatok méltóságát tisztelő és fiziológiai igényét kielégítő tartási körülmények. Az európai mezőgazdaság „multifunkcionális” jellege tehát – legalábbis részben – módszeresen ellenőrizhetővé válik.

Milyen hatása lesz a KM-nek a gazdákra, gazdálkodókra?

A KM lényege nem a büntetés. Éppen arra ösztönöz, hogy az egyébként is kötelezően betartandó előírásokra még inkább odafigyeljünk. Ehhez segítséget is nyújt: az Unió nem csak arra kötelezi a tagállamokat, hogy ellenőrizzék a KM követelmények betartását, hanem arra is, hogy a gazdálkodókat közvetlenül tájékoztassa és a szaktanácsadási rendszeren keresztül oktassa a KM-mel kapcsolatos tudnivalókról, jogszabályi kötelezettségekről. Végeredményben azok a gazdálkodók, akik „meghallják” a KM figyelemfelhívó szavát, „megmenekülhetnek” azoktól a hatósági bírságoktól is, amelyeket a tájékoztatatlanságból elkövetett hibák miatt kellene elszenvedniük.

Milyen hatása lesz a KM-nek a nemzeti/tagállami szakigazgatásra?

A KM megkívánja, hogy a gazdálkodók tevékenységét felügyelő hatóságok, valamint a kifizetőügynökség Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), a megszokottnál gördülékenyebben működjön együtt, s hogy ezek egymás között akadálytalanul tudjanak adatokat továbbítani. A 2007 elején megszervezett, fiatal mamuthatóságnak tűnő Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) életében ez kiváló alkalom lehet arra, hogy a belső szervezeti feszültségek helyett egyesüljenek a munkafolyamatok, nyilvántartások, módszerek.

Vannak-e történelmi előzményei a KM-nek?

Igen, vannak. A KM pontos neve: „kötelező kölcsönös megfeleltetés”. A hangsúly a történeti megközelítés esetében a „kötelező” szón van. Ez azt jelenti, hogy az EU életében korábban már létezett a KM fogalma, de az nem működött kötelező jelleggel. Először az 1992-es McSharry reformban (azaz már 16 évvel ezelőtt!), majd az Agenda 2000-ben jelent meg önkéntes jelleggel. A lehetőséggel éltek is olyan országok, mint pl.: Dánia, Hollandia, Franciaország. A nagyvilágban körültekintve az Amerikai Egyesült Államokban is találhatunk a KM-hez valamennyire hasonlító rendszereket, amelyeknek a gyökerei az 1970-es évekig nyúlnak vissza.

Mit jelent a KM a gyakorlatban?

Technikailag a KM egyszerre jelent:

- egy előírás-gyűjteményt;
- egy külön szankcionálási rendszert (támogatáscsökkentés) és
- egy ellenőrzési végrehajtási gyakorlatot.

Fentiekből következik, hogy a megszokott hatósági ellenőrzésektől elkülönült, tartalmában azoktól jóval egyszerűbb ellenőrzésekről van szó, amely során a feltárt szabálytalanságot támogatáscsökkentéssel lehet, illetve kell sújtani. Azért lehet a megszokott ellenőrzésektől egyszerűbb, mert a KM-ben uniós szinten egységesen megjelölt minimumkövetelmények szerepelnek – attól függetlenül, hogy egy-egy tagállam milyen részletességgel szabályoz egy-egy szakterületet. Meg kell jegyeznünk azonban azt is, hogy van néhány közösségi jogszabály, amely valójában csak célt fogalmaz meg. Ezekben az esetekben a nemzeti szabályozás a mértékadó KM vonatkozásában is.

Miben rejlik a KM valódi motiváló ereje?

- rendszeres (helyszíni) ellenőrzés tárgyává tesz olyan követelményeket és előírásokat, amelyekre eddig nem minden gazdálkodó fektetett kellő hangsúlyt; a jogsértés (meg nem felelés) következménye nem csupán az eddig ismert hatósági bírság lehet, hanem bizonyos mértékű támogatáscsökkentés;
- a mezőgazdasági szaktanácsadó rendszeren keresztül a gazdálkodók nemcsak a betartandó követelményekről és előírásokról értesülnek, hanem elméleti segítséget is kapnak ahhoz, hogy gazdaságuk minden szempontból kielégítse a KM keretében ellenőrzött elvárásokat.

Igaz-e, hogy a KM miatt beruházásokat kell megvalósítani?

Nem igaz. A KM önmagában nem teremt beruházási igényt, mivel nem tartalmaz egyetlen új követelményt sem. A JFGK-k kizárólag ma is hatályos jogszabályokra épülnek. Azokat a nem termelő beruházásokat, amelyeket a KM követelménynek is besorolt jogszabályi kötelezettségek miatt kell elvégezni (pl.: sertéstelepek hígtrágya-elhelyezésének megoldása, tojóketrecek és malacnevelő rekeszek EU-konformmá tétele stb.), helytelen volna a KM rovására írni. Igaz, a KM rávilágít olyan kötelezettségekre is, amelyeket korábban több tagállam nem hangsúlyozott kellően a hatósági ellenőrzési gyakorlatában.

Rontja-e a KM bevezetése az európai vagy a magyar gazdálkodók nemzetközi versenyképességét?

Nem. A KM miatt nem romlik a versenyképesség. A KM a meglévő – esetenként több évtizede hatályos – közösségi jogszabályokból vezeti le a konkrét követelményeket. Igaz, a versenyképességet ezek a KM-től függetlenül létező jogszabályi előírások (pl.: környezetvédelmi előírások) ronthatják, mivel a világ más részein (pl.: Kínában) kevésbé szigorú normák vonatkoznak a termelésre. Amit tehát vizsgálni kell, az EU-s alapszabályozás szigora, hiszen erre épül a KM is. Gyakran használatos megközelítés az is, hogy az európai gazdálkodóknak juttatott közvetlen támogatások éppen a szigorú szabályozás és a különleges birtokstruktúra (beleértve a kultúrtáj egyedi vonásainak megőrzését) miatti versenyhátrányt hivatottak kompenzálni.

Mely közösségi jogszabályok szabályozzák a kölcsönös megfeleltetés rendszerének működését?

Alapvetően három közösségi rendelet szabályozza a kölcsönös megfeleltetés rendszerének működését:

- A Tanács 1782/2003/EK Rendelete (2003. szeptember 29.): a fogalom meghatározásáról, az előírások és követelmények köréről, a szankcionálás alapvető szabályairól tartalmaz előírásokat;
- A Bizottság 796/2004/EK Rendelete (2004. április 21.): az ellenőrzések és szankciók végrehajtásának részletes szabályait rögzíti;
- A Tanács 1698/2005/EK Rendelete (2005. szeptember 20.): a kölcsönös megfeleltetés alkalmazásáról a vidékfejlesztési intézkedések körében.

Ezek a közösségi jogszabályokon kívül még ide sorolhatók az egyes JFGK-k alapjául szolgáló közösségi irányelvek és rendeletek.

Mely hazai jogszabályok szabályozzák a kölcsönös megfeleltetés rendszerének működését?

A hazai jogszabályok közül kiemelendő:

- A 322/2007. (XII. 5.) Kormányrendelet, amely a kölcsönös megfeleltetés ellenőrzésében részt vevő hazai ellenőrző hatóságok körét rögzíti (a kijelölt hatóságok köre időközben változhat);
- 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet, amely a HMKÁ előírások körét tartalmazza.

Ide sorolhatók továbbá mindazon magyar jogszabályok, amelyek az egyes JFGK-k alapjául szolgáló közösségi irányelveket és rendelete-

ket ültetik át a magyar jogrendbe, vagy azok végrehajtására vonatkozó nemzeti szabályozást tartalmaznak.

Milyen támogatásokra terjed ki a KM?

Azok számíthatnak KM-ellenőrzésre, akik:

- közvetlen támogatást (SAPS, ill. 2009-től SPS, top-up) vagy
- olyan vidékfejlesztési támogatást vesznek igénybe, amelyet az EMVA 2. tengelyből finanszíroznak.

Ellenőriznek-e minden mezőgazdasági termelőt KM szempontból?

Nem. A KM ellenőrzések hatálya alapján azokat a regisztrált gazdálkodókat ellenőrzik, akik közvetlen támogatást vagy EMVA 2. tengelyből finanszírozott támogatást vesznek igénybe.

Ne feledjük, hogy a döntés joga a gazdálkodóé. Eldöntheti, hogy egyáltalán vesz-e igénybe közvetlen kifizetést vagy vidékfejlesztési támogatást. Amennyiben igényel közvetlen kifizetést, még mindig mérlegelhet: bizonyos követelményeket/előírásokat nem tart be, s ezzel vállalja annak kockázatát, hogy támogatását emiatt csökkentik. De azt is látni kell, hogy az előírások és követelmények be nem tartása akkor is bírsággal (vagy egyéb jogkövetkezménnyel) sújtandó hatóságilag, ha nem igényel közvetlen kifizetést vagy vidékfejlesztési támogatást.

Mikortól kell betartani a kölcsönös megfeleltetés előírásait?

A KM rendszerét (pontosabban: a JFGK-kat) a régi tagállamokban (EU-15) 2005-ben kezdték bevezetni, s a hároméves bevezetési időszak (2005–2006–2007) után 2007-ben már az összes követelményt és előírást rendszeresen ellenőrzik a gazdálkodóknál. A 2004-ben csatlakozott új tagállamokban (EU-10) a JFGK-k bevezetése 2009-ben kezdődik. Ez azt jelenti, hogy 2011-ben válnak teljes körűvé a KM ellenőrzések.

Egész pontosan a következő ütemezés érvényesül Magyarországon:

2004-től: HMKÁ előírások

2009-től: HMKÁ előírások + JFGK 1-8a (ún. „A csomag”)

2011-től: HMKÁ előírások + JFGK 1-18 (A+B+C csomagok)

Hogyan ellenőrzi a tagállam, hogy a gazdálkodók betartják-e a kölcsönös megfeleltetés előírásait?

A tagállamoknak helyszíni ellenőrzést kell végrehajtaniuk annak ellenőrzésére, hogy az egyes gazdálkodók betartják-e kötelezettségeiket.

Mely hatóságain keresztül hajtja végre a tagállam az ellenőrzéseket?

A jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények teljesülését a MVH, illetve a hatáskörrel rendelkező szakhatóság (MgSzH) ellenőrzi. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírásokat az MVH ellenőrzi.

Kiváltja-e a KM-ellenőrzés a hatósági ellenőrzéseket?

Nem. A két típusú ellenőrzés egymástól független, ezek azonban időben és térben egybeeshetnek.

Hogyan viszonyulnak a KM-ellenőrzések a normál hatósági ellenőrzésekhez?

A közösségi és nemzeti jogszabályok által meghatározott jogok és kötelezettségek rendszerében a környezetvédelem, az élelmiszerbiztonság, az állatjelölés vagy az állatvédelem területén minden országban – így hazánkban is – rendszeresen végeznek ellenőrzéseket az ún. hatáskörrel rendelkező hatóságok. Ezek állami szervek, amelyek a törvények és rendeletek teljes körű betartását felügyelik. A KM ezen ellenőrzésekhez áll a legközelebb: ugyanezen jogszabályok betartására ösztönöz, s ugyanezek a hatóságok végzik a KM ellenőrzéseket is, az MVH-val együttműködve.

Hogyan viszonyulnak a KM-ellenőrzések az agrár környezet gazdálkodási típusú támogatásokhoz kapcsolódóan végzett ellenőrzésekhez?

Az EMVA 2. tengelyből finanszírozott agrár-környezetvédelmi programok kedvezményezettjei többlet-kötelezettséget vállalnak gazdálkodásukban azért, hogy olyan értékeket állítsanak elő, amelyek a társadalom számára hasznosak (élővilág sokszínűsége, védett fajok életterének tiszteletben tartása a gazdálkodás hatékonyságának rovására stb.), de azokat a fogyasztók nem tudják (vagy nem akarják) piaci alapon kompenzálni a gazdálkodó felé. Ezért ezekért az értékekért az állam (jelen esetben az EU és az állam közösen) nyújt kompenzációt többlettámogatás formájában. Aki ilyen típusú támogatást vesz igénybe, annál egyrészt ellenőrzi az MVH a többlettámogatás feltételül vállalt kötelezettségek teljesülését, másrészt KM ellenőrzésre is sor kerülhet, mivel a KM-követelmények jelentik az „alapszintet”, s az ún. többlet-kötelezettségek e fölött értelmez-

hetők. Egyes tagállamokban van rá példa, hogy az ilyen programokban való részvétel bizonyos KM követelmények és/vagy előírások automatikus teljesülését jelenti.

Hogyan viszonyulnak a KM-ellenőrzések a tanúsító rendszerekben végzett auditokhoz?

A tanúsító rendszerek és a hozzájuk kapcsolódó védjegyek alapvetően kereskedelmi célokat szolgálnak. Függetlenül attól, hogy minőségi (ISO, Kiváló Magyar Élelmiszer stb.), környezeti (bio, öko, integrált stb.) vagy szolidaritási (fair trade, gyermekmunka ellenes stb.) előnyt testesítenek meg, közös jellemzőik, hogy:

- független harmadik szervezet végzi a tanúsítást,
- a termelő bízza meg a tanúsítót abban a reményben, hogy a megfelelésből és a tanúsítási eljárásból adódó többletköltségeinél nagyobb felárat tud érvényesíteni az értékesítésnél, valamint
- a termelő (esetenként a kereskedő) erőfeszítéseit közvetlenül a fogyasztó kompenzálja az áron keresztül. A KM alapvető célkitűzései között szerepel ehhez hasonló, hiszen a mezőgazdasági termékek fogyasztói igényeknek történő megfeleltetése ilyen. További kapcsolat a KM és a tanúsító rendszerek között, hogy több EU tagállam szorgalmazza a tanúsító rendszerek integrálását a KM-be: bizonyos ellenőrzéseket váltson ki, ha valaki részt vesz adott irányultságú tanúsító rendszerben.

Kap-e a gazdálkodó előzetes értesítést az ellenőrzésről?

A helyszíni ellenőrzéseket alapvetően előzetes bejelentés nélkül kell végrehajtani. Azonban – ha az ellenőrzés célját ez nem veszélyezteti –, indokolt esetben értesíteni lehet/kell a gazdálkodót. Ilyen indokolt eset lehet például a ridegtartású állatok beteretése olyan telephelyre/karámba, ahol a fűlszámok ellenőrizhetők. Az értesítés az ellenőrzés előtt legfeljebb 48 órával történhet.

Mit ellenőriznek a hatóságok?

Az ellenőrző szervek a vonatkozó közösségi és nemzeti szabályok alapján a rendelkezésükre bocsátott adatok alapján ellenőrzik, hogy a mezőgazdasági közvetlen kifizetésben részesülő, valamint az EMVA 2. tengelyéből nyújtott egyes támogatásokban részesülő mezőgazdasági termelő betartja-e a tanácsi rendelet jogszabály-

ban foglalt gazdálkodási követelményeit, valamint teljesíti-e a helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban való tartásra vonatkozó előírásokat.

Milyen szempontok szerint értékeli az ellenőrző hatóság a megállapított tényállásokat?

Az illetékes ellenőrző hatóság az ellenőrzésről jelentést készít, amely a megállapított tényállásokat „szándék”, „súlyosság”, „mérték” és „tartósság” kritériumok alapján értékeli. További értékelési kritérium még az „ismétlődő jelleg”, illetve a „csekély mértékű meg nem felelés” megállapítása.

Mit jelent az ismételt meg nem felelés?

Az „ismételt” meg nem felelés ugyanazon követelmény, előírás vagy kötelezettség három egymást követő éven belül több mint egy alkalommal megállapított megsértése, feltéve hogy a mezőgazdasági termelőt értesítették a korábbi meg nem felelésről, és adott esetben lehetősége volt megtenni a szükséges intézkedéseket az előző meg nem felelés megszüntetésére.

Mit jelent a meg nem felelés szándékossága?

A szankció szempontjából lényeges, hogy a gazdálkodó gondatlanságból vagy szándékosan nem teljesítette az adott követelményt. A két fogalom közti különbség szigorúan jogi értelmezésen alapul.

Mit jelent a meg nem felelés mértéke?

A meg nem felelés „mértékét” különösen annak figyelembevételével kell megállapítani, hogy a meg nem felelés kiterjedésének hatása csak magára a mezőgazdasági üzemre korlátozódik-e, avagy hatással van-e azon kívülre is.

Mit jelent a meg nem felelés súlyossága?

Annak függvényében, hogy a gazdálkodó vétsége milyen negatív hatással van a környezetre vagy a termelt élelmiszerre, megkülönböztetünk „enyhe”, „közepes” és „súlyos” eseteket. Előfordulhat az is, hogy a vétség „csekély mértékű”, azaz nem von szankciót maga után. Ilyen esetben (pl.: a méregraktárról hiányzik a figyelmeztető tábla) mindössze egy figyelmeztető levélben hívja fel a hatóság a gazdálkodó figyelmét a teendőkre (pl.: a figyel-

meztető tábla pótlása). Figyelem: az ismétlődés a „csekély mértékű” meg nem felelés esetén is súlyosabb szankciókat eredményezhet.

Mit jelent a meg nem felelés tartóssága?

A tartósság megítélése attól függ, hogy a kialakult negatív hatás várhatóan mennyi ideig áll fenn, illetve okoz károkat. Ez alapján megkülönböztetünk „azonnal helyrehozható”, „rövid távon helyrehozható” és „maradandó” ártalmakat okozó eseteket.

Ki felelős a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények és a helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírások betartásáért?

A jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények és a jó mezőgazdasági és ökológiai állapotra vonatkozó előírások betartásáért a támogatási kérelmet benyújtó gazdálkodó a felelős.

Mi történik, ha az ellenőrzések a követelmények be nem tartását állapítják meg?

Amennyiben az ellenőrzéseket követő kiértékelési eljárás során meg nem feleléseket állapítanak meg, a folyósítandó közvetlen kifizetések (támogatás) teljes összegét csökkenteni kell. Szélsőséges esetben (pl.: ivóvíz bázis közvetlen és szándékos szennyezése, vagy fertőző állatbetegségek esetén a járványügyi intézkedések semmibe vétele) a gazdálkodó nem kaphat támogatást.

Támogatáscsökkentés, illetve a támogatás köréből való kizárás a mezőgazdasági termelők üzemeinek, illetve megművelt parcelláinak területén elkövetett szabálytalanságok esetében alkalmazandó.

Mitől függ a támogatáscsökkentés mértéke?

A támogatáscsökkentés mértéke alapvetően attól függ, hogy a gazdálkodó szándékosan vagy gondatlanságból szegte meg a számára előírt követelményeket.

Gondatlanság esetén mekkora lehet a támogatáscsökkentés mértéke?

Gondatlanság esetén a támogatáscsökkentés mértéke nem haladhatja meg az 5 %-ot, ismételt megsértés esetén pedig a 15 %-ot.

Szándékosság esetén mekkora lehet a támogatáscsökkentés mértéke?

Az előírások szándékos megsértése esetén a támogatáscsökkentés mértéke főszabályként nem lehet kisebb 20 %-nál, és az érintett mezőgazdasági termelő egy vagy több naptári év tekintetében akár ki is zárható egy vagy több támogatási rendszer köréből.

Kiváltja-e a KM szankció (támogatáscsökkentés) a hatósági bírságot?

Nem. Egyidejűleg végzett KM és hatósági ellenőrzés esetén ugyanazon szabálytalanságért a csökkentett támogatás mellett hatósági bírság is kiszabható, vagy egyéb intézkedés is foganatosítható (pl.: a telep bezárása, működési engedély visszavonása), ahogy arról a vonatkozó jogszabályok rendelkeznek. FONTOS: a két eljárás egymástól független. A támogatáscsökkentés az MVH, mint kifizetőügynökség hatáskörébe tartozik, míg az esetleges hatósági bírságok és egyéb jogkövetkezmények az illetékes ellenőrző hatóságokéba (MgSzH).

Mennyire szigorúak a KM ellenőrzések?

A választ két részre kell osztanunk.

Gazdálkodóbarátnak tekinthető a rendszer a következők miatt: A KM uniós szinten egységesen meghatározott minimumkövetelményekre épül, ami azt jelenti, hogy számos esetben csupán a közösségi jogszabályban lefektetett konkrét határérték vagy előírás kérhető számon a gazdálkodón, még akkor is, ha a vonatkozó nemzeti jogszabály szigorúbb. A legtöbb tagállam immár négyéves tapasztalata az, hogy az ellenőrzések során többnyire enyhébb szabálytalanságokat találnak, így kevés esetben kell szankciót alkalmazni, és 1–3%-nál komolyabb mértékben nagyon ritkán kell csökkenteni a támogatási összeget. Sőt, az uniós alaprendelet idején módosítása óta arra is van lehetőség, hogy a kisebb jelentőségű esetekben (ld. „csekély mértékű meg nem felelés”) mindössze egy figyelmeztető levelet kapjon a szabálytalankodó gazda.

Szigorúnak lehet tekinteni a rendszert olyan értelemben, hogy egy roppant objektív és részletesen kidolgozott rendszer alapján folyik majd az ellenőrzés (az országosan egységes gyakorlat azonban a gazdálkodó szempontjából is előnyös).

2009-től kezdődően ellenőrizendő szakmai követelmények

Mely JFGK-at kell ellenőrizni 2009. január 1-jétől a KM keretében Magyarországon?

Az ún. „A” csomagba tartozó JFGK-kat: JFGK 1–8a. Szakmai tartalom szempontjából ez az alábbiakat fedi le:

- természetvédelem; (JFGK1, JFGK5)
- környezetvédelem; (JFGK2, JFGK3, JFGK4)
- állatok jelölése és nyilvántartása. (JFGK6, JFGK7, JFGK8, JFGK8A)

„A” CSOMAG

TERMÉSZETVÉDELMI KÖVETELMÉNYEK

Milyen fő követelményeket kell betartani a vadon élő madarak védelme (JFGK1), valamint a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme kapcsán (JFGK5)?

- Natura 2000 területen engedélyköteles tevékenységek
- Natura 2000 területen földhasználati szabályok
- Védett fajok védelme és vadászati szabályok

Melyek azok a tevékenységek, amelyek végzéséhez Natura 2000 minősítésű területeken engedélyt kell kérni?

- gyepterület feltörés, felülvetés (engedélyező hatóság: természetvédelmi hatóság)
- facsoport, fa kivágása, telepítése (engedélyező hatóság: természetvédelmi hatóság)

- mezőgazdasági telephely létesítése (engedélyező hatóság: jegyző; szakhatóság: természetvédelmi hatóság)
- mezőgazdasági terület erdősítése (engedélyező hatóság: erdészeti hatóság; szakhatóság: természetvédelmi hatóság)
- termőföld más célú hasznosítása (engedélyező hatóság: földhivatal; szakhatóság: természetvédelmi hatóság)

Milyen földhasználati szabályokat kell betartani a Natura 2000 minősítésű területeken?

- legeltetésre, kaszálásra vonatkozó előírások (pl.: a gyepterület túllelgetése tilos, a kaszálás tervezett időpontját be kell jelenteni)
- trágyázási tilalmak (trágya kiszórása tilos)
- öntözési tilalmak (a gyepterület öntözése tilos)
- vegyszerhasználati tilalmak (vegyszerhasználat csak inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedése esetén engedélyezett)
- gépi munkavégzésre vonatkozó tilalmak (napnyugtától napkeltéig tilos)
- engedélyköteles tevékenységek (nádirtás, legeltetés, vadetető, dagonya létesítése)

A védett fajok védelme és a vadászati szabályok kapcsán milyen követelményeket kell betartani?

- védelemben részesülő madárfajok tartása, hasznosítása engedélyköteles tevékenység
- madarak fészkének zavarásának, elpusztítása tilos
- a vadászati idényre, a vadászható állatfajokra és vadászati módokra/vadászati eszközökre vonatkozó szabályokat be kell tartani
- védett növényfajok engedély nélküli elpusztítása (kaszálás), begyűjtése, adásvétele tilos
- nem őshonos szervezetek betelepítése engedélyköteles

KÖRNYEZETVÉDELMI KÖVETELMÉNYEK

Milyen követelmények kell betartani a felszín alatti vizek szennyezés elleni védelmére? (JFGK2)

- Tilos szennyező anyagot (trágya, műtrágya, olaj, üzemanyag, növényvédőszer, szennyvíz, mosóvíz) a felszín alatti vízbe közvetlenül bevezetni
- Szennyező anyagot a felszín alatti vízbe közvetetten bevezetni (beleértve az időszakos vízfolyásokba történő bevezetést is) csak engedéllyel lehet.

Milyen követelményeket kell betartani a szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználására vonatkozóan? (JFGK3)

1. A felhasználásról az illetékes talajvédelmi hatóságtól engedélyt kell kérni. A felhasználás előtt legalább két munkanappal értesíteni kell a hatóságot.
2. A szennyvíziszap átadását igazoló bizonylatot 10 évig meg kell őrizni.
3. Felhasználási korlátozások:
 - Szántóföldi növények termesztésére használt területen szennyvíziszap csak a betakarítás után, illetve a következő vetés előtt használható fel.
 - Szőlő és bogyógyümölcs-, valamint intenzív, alacsony törzsű gyümölcsültetvényekben vegetációs időn belül nem használható fel szennyvíziszap.
 - Hagyományos művelésű magas törzsű gyümölcsfák esetében a szennyvíziszap kijuttatása és a betakarítás között legalább hat hét várakozási időnek kell eltelnie.
 - Zöldségnövények és talajjal érintkező gyümölcsök termesztése esetében szennyvíziszapot nem lehet kijuttatni a termesztés évében, valamint az azt megelőző évben.
4. Felhasználási tilalmak:
 - Rét, illetve legelő művelési ágban szennyvíziszap felhasználása tilos.
 - Fagyott, hóval borított, illetve vízzel telített területen szennyvíziszap nem használható fel.

Milyen követelményeket kell betartani a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezésre vonatkozóan? (JFGK4)

1. Mezőgazdasági területre szerves trágyával kijuttatható nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha értéket (beleértve a legeltetés során az állatok által elhullajtott trágyát, továbbá a szennyvizekkel, szennyvíziszapokkal kijuttatott mennyiséget is).
2. Lejtős területen történő trágyázás csak a lejtő meredekségének megfelelően előírt módon történhet.
3. Nem juttatható ki műtrágya és szerves trágya a felszíni vizek partvonalától mért meghatározott védőtávolságon belül.
4. Trágyakijuttatási tilalmak:
 - Tilos a trágyakijuttatás november 15-től február 15-ig az őszi kalászosok fejtrágyázásán kívül;
 - Tilos a téli legeltetés, amennyiben az állatsűrűségből származó trágya nitrogén hatóanyag mennyisége éves szinten meghaladja a 120 kg/ha-t;
 - Fagyott, vízzel telített, összefüggő hótakaróval borított talajra trágya nem juttatható ki;

– Tilos kijuttatni könnyen oldódó nitrogén trágyát a betakarítás után, amennyiben megfelelő talajfedettséget biztosító növény vetésére 15 napot követően nem kerül sor, vagy a szármaradványok lebomlása azt nem igényli.

5. Hítrágya mezőgazdasági területen történő felhasználásához talajtani szakvéleményre alapozott talajvédelmi hatósági engedélyt kell kérni.

6. A kijuttatható műtrágya hatóanyag mennyiségét talajvizsgálatok eredménye alapján kell meghatározni. Ezt a gazdálkodónak kell elvégeztetnie öt évente.

7. Trágyatárolóra vonatkozó előírások

– Állattartó telepen képződött trágyát szivárgásmentes, szigetelt, műszaki védelemmel ellátott tárolóban kell gyűjteni;

– A trágyatároló kapacitásának 6 havi trágya befogadására kell elegendőnek lennie;

– Mezőgazdasági területen történő istállótrágya tárolás során be kell tartani a jogszabályi előírásokat (ideiglenes tárolás).

8. A nitrátérzékeny területen gazdálkodónak, és a területi érzékenység figyelembe vétele nélkül valamennyi háztartási igényt meghaladó mértékű állattartást végzőnek folyamatos nyilvántartást kell vezetnie. A gazdálkodó köteles adatot szolgáltatni a mezőgazdasági tevékenység helye szerinti illetékes talajvédelmi hatóságnak.

ÁLLATOK JELÖLÉSÉVEL ÉS NYILVÁNTARTÁSÁVAL KAPCSOLATOS KÖVETELMÉNYEK

Milyen követelményeket kell betartani a sertések azonosítására és nyilvántartására? (JFGK6)

- tenyészet bejelentési kötelezettség
- állatmozgás-nyilvántartás vezetése
- szállítólevél használata
- állatjelölés

Mit kell bejelenteni?

Új tenyészet létesítését vagy a tenyészet megszüntetését, továbbá a tenyészet bármely bejelentett adatában bekövetkezett változásokat kell bejelenteni.

Mikor és hogyan kell eleget tenni a tenyészet-bejelentési kötelezettségnek?

A 119/2007. (X. 18.) FVM rendelethez kiadott Útmutatóban szereplő formanyomtatványon, tíz napon belül.

Mit kell tartalmaznia az állatmozgás-nyilvántartásnak?

A tenyészetben lévő sertésekről állatmozgás-nyilvántartást kell vezetni. Az állatmozgás-nyilvántartás tartalmazza:

- a tenyészetbe érkezett és abból kikerült állatok számát, valamint azonosítóját vagy származási tenyészetkódját;
- a sertés szállítólevél sorszámát;
- behozatal és kivitel esetén a küldő vagy fogadó tenyészet kódját, megnevezését és a szállítás időpontját;
- a szállított állatok korcsoportját (malac, három hónapos, hízó, tenyésztésbe vett sertés).

Milyen formában kell vezetni az állatmozgás-nyilvántartást, meddig kell megőrizni?

Az állatmozgás-nyilvántartás elektronikus (nyomtatható) formában is vezethető. Az előírt tartalommal állandóan rendelkezésre kell, hogy álljon, valamint az ellenőrzésre jogosult hatóság képviselőjének rendelkezésre kell bocsátani. Az állatmozgás-nyilvántartást legalább három évig meg kell őrizni.

Milyen előírások vonatkoznak a szállítólevél használatára?

Az állatokat szállításkor érvényes „sertés szállítólevélnek” kell kísélni. A sertés szállítólevelet és az egyéb ENAR-bizonylatot 3 évig meg kell őrizni.

Hogyan kell az állatokat megjelölni?

A sertéseket a jobb fülben elhelyezett engedélyezett ENAR-füljelzővel kell megjelölni. Jogszabályban meghatározott esetekben a jelölés jelölő kalapáccsal is történhet.

Meg kell akadályozni a füljelzők szándékos eltávolítását, megrongálását, illetve olvashatatlanná tételét.

Mikor kell megjelölni az állatokat?

- az állat tenyészetből történő kiszállítását megelőzően
- importált állat esetében a karanténból történő kiszállítását megelőzően
- amennyiben állat-egészségügyi okból szükséges
- szükség esetén tenyésztési célból

Milyen előírások vonatkoznak a szarvasmarhafélék azonosítására és nyilvántartására? (JFGK7, 8)

- bejelentési kötelezettség

- állomány-nyilvántartás vezetése
- állatjelölés

Mit kell bejelenteni?

- Az egyed születését/halálát, a tenyészetbe kerülését követően a központi adatbázisba be kell jelenteni (marhalevél-igazolólap).
- Minden, a gazdaságba, illetve az onnan kifelé irányuló állatmozgást

Meddig kell eleget tenni a bejelentési kötelezettségnek?

- A született borjúkat a születéstől számított 27 napon belül kell bejelenteni;
- Állatmozgás esetén azt az eseménytől számított hét munkanapon belül az országos adatbázisnak be kell jelenteni.

Mit kell tartalmaznia az állomány-nyilvántartásnak?

- az állat azonosítója, születési ideje, neme, fajtája, színe
- a gazdaságban tartott állat elhullásának napja
- a gazdaságból távozó állatok esetén az állattartó neve és címe, a szállító kivételével, vagy azon gazdaság azonosító kódja, aki-nek/amelybe az állatot szállították, valamint az indulás időpontja is
- a gazdaságba érkező állatok esetén az állattartó neve és címe, a szállító kivételével, vagy azon gazdaság azonosító kódja, akitől/amelyből az állatot szállították, valamint az érkezés időpontja is
- az illetékes hatóság állomány-nyilvántartást ellenőrző képviselőjének neve és aláírása, valamint az ellenőrzés elvégzésének időpontja

Milyen formában kell vezetni az állomány-nyilvántartást? Meddig kell megőrizni?

Az állatmozgás-nyilvántartás elektronikus (nyomtatható) formában is vezethető. Az előírt tartalommal állandóan rendelkezésre kell, hogy álljon; valamint az ellenőrzésre jogosult hatóság képviselőjének rendelkezésre kell bocsátani. A nyilvántartást legalább három évig meg kell őrizni.

Hogyan kell az állatokat megjelölni?

A szarvasmarhák jelölése a hatóság (MgSzH) által engedélyezett füljelzővel történhet. Ha az állat egyik füléből kiesett a füljelző, vagy ha olyan mértékű károsodás érte, hogy a felirata már nem olvasható, a pótlását 48 órán belül meg kell rendelni, és annak átvételét követő 48 órán belül az állat fülébe kell helyezni.

Mikor kell megjelölni az állatokat?

- a születést követő 20 napon belül
- a harmadik országból behozott állat jelölését a szükséges állat-egészségügyi vizsgálatról számított 20 napon belül
- ha a más tagállamból érkezett szarvasmarha az eredeti füljelzővel rendelkezik

Milyen előírások vonatkoznak a juh- és kecskefélék azonosítására és nyilvántartására? (JFGK8a)

- állomány-nyilvántartás vezetése
- állatjelölés

Mit kell tartalmaznia az állomány-nyilvántartásnak?

- a gazdaság azonosító kódja
- a gazdaság címe és földrajzi koordinátái, vagy a gazdasági földrajzi elhelyezkedésének azzal egyenértékű megjelölése
- a termelés típusa
- legutolsó leltár eredményei, és elvégzésének időpontja
- az állattartó neve és címe
- a gazdaságot elhagyó állatok esetén a szállító neve, a szállítóeszköz azon részének rendszáma, amelyet az állatok szállítására használnak, a rendeltetési gazdaság azonosító kódja, vagy annak neve és címe, vagy a vágóhídra szállított állatok esetében a vágóhid azonosító kódja vagy neve és az elszállítás időpontja, a szállítási okmány másodlata vagy hitelesített másolata
- a gazdaságba érkező állatok esetén annak a gazdaságnak az azonosító kódja, amelyből az állatot átszállították, valamint az érkezés időpontja a szállítási okmány másodlata vagy hitelesített másolata

Meddig kell megőrizni az állomány-nyilvántartást?

Az állománynyilvántartás adatait legalább három évig meg kell őrizni.

Hogyan kell az állatokat megjelölni?

A juhok jelölését ENAR-számmal, a hatóság által engedélyezett füljelzővel a következők szerint kell megjelölni:

- azokat az állatokat, amelyeket nem szántak továbbtartásra, két pár füljelzővel kell megjelölni;
- a továbbtartásra szánt állatokat egy füljelzővel és tetoválással kell megjelölni. Ebben az esetben, ha az állatot más tagállamba szállítják, másodlagos jelölként az ENAR-számot tartalmazó füljelzővel is el kell látni.

Ha az állat füléből a füljelző kiesett, vagy olyan mértékben károsodott, hogy a rajta lévő felirat nem olvasható, annak pótlásáról, illetve cseréjéről a lehető leghamarabb, de legkésőbb az állat értékesítéséig, illetve a leltár időpontjáig gondoskodni kell. Füljelzőt állatból kivenni, más állatnál újra felhasználni tilos.

Mikor kell megjelölni az állatokat?

- mielőtt elhagyják a születéskori gazdaságot, de legkésőbb 6 hónapos korukig
- a harmadik országból behozott, továbbtartásra meghagyott állatokat a kötelező állat-egészségügyi ellenőrzések elvégzését követő 14 napon belül, de minden esetben a gazdaság elhagyása előtt kell megjelölni

2011-től kezdődően ellenőrizendő szakmai követelmények

Mely JFGK-at kell ellenőrizni 2011. január 1-jétől a KM keretében Magyarországon?

2011-től már mind a három, tehát az ún. „A” (2009. január 1-től kerül bevezetésre), „B” és „C” csomagot egyaránt be kell tartani.

Szakmai tartalom szempontjából a „B” csomag a következőket fedi le:

- növényvédő szerek engedélyezésének, forgalomba hozatalának és használatának általános követelményei (JFGK9)
- hormonhasználat követelményei az állattenyésztésben (JFGK10)
- élelmiszerbiztonság, takarmánybiztonság, nyomonkövethetőség követelményei (JFGK11)
- bizonyos állatbetegségek megelőzésének és bejelentésének követelményei (JFGK12, JFGK13, JFGK14, JFGK15)

Szakmai tartalom szempontjából a „C” csomag a következőket fedi le:

- borjak védelmét szolgáló külön előírások (JFGK16)

- sertések védelmét szolgáló külön előírások (JFGK17)
- tenyésztés céljából tartott állatok védelme és tartási körülményei (JFGK18)

„B” CSOMAG

NÖVÉNYVÉDŐ SZEREK ENGEDÉLYEZÉSÉNEK, FORGALOMBA HOZATALÁNAK ÉS HASZNÁLATÁNAK ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI

Milyen követelményeket kell betartani a növényvédőszerkezelése kapcsán? (JFGK9)

- növényvédőszerkezelésére vonatkozó előírások
- nyilvántartások vezetése
- tárolásra vonatkozó előírások
- munkavédelmi előírások
- légi növényvédelemre vonatkozó előírások

Milyen követelmények vonatkoznak a felhasználásra?

- csak hatósági engedéllyel rendelkező növényvédőszerkezelés lehet felhasználni
- növényvédőszerkezelés csak a felhasználási engedélynek megfelelő kultúrákban, az engedélyben foglalt károsítók ellen, az engedélynek megfelelő dózisokban lehet felhasználni
- be kell tartani a címkén vagy használati utasításban szereplő előírásokat
- I. és II. forgalmi kategóriájú szerekeket csak megfelelő jogosultsággal rendelkező szakember vásárolhat vagy használhat fel

Milyen nyilvántartásokat kell vezetni?

- naprakész nyilvántartás vezetése a növényvédőszerkezelésekről;
- permetezési napló vezetése az elvégzett növényvédőszerkezelésekről.

Hogyan kell tárolni a növényvédőszerkezeléseket?

- elkülönített raktárban
- a raktár ajtaját biztonsági zárral kell ellátni
- a raktár ajtajára el kell helyezni „Méregraktár”, „Növényvédőszer raktár”, vagy „Növényvédőszer” feliratot
- eredeti csomagolásban, arra megfelelő edényben és
- tűzvédelmi intézkedések betartásával kell tárolni

Milyen munkavédelmi előírásokat kell betartani?

- igazolás a munkavédelmi oktatásban való részvételről
- a növényvédelmi tevékenységhez kapcsolódó épületek és gépeknek a munkavédelmi előírásoknak való megfelelés
- növényvédőszer kijuttatásában nem vehet részt nő vagy 18 évnél fiatalabb személy
- 14 évnél fiatalabb személy nem vehet részt növényvédőszerrel kapcsolatos tevékenységben (szakoktatást kivéve)

Mik a légi növényvédelemre vonatkozó előírások?

- légi növényvédelemre vonatkozó engedély megléte
- szakirányító megléte

**HORMONHASZNÁLAT KÖVETELMÉNYEI
AZ ÁLLATTENYÉSZTÉSBN****Milyen követelmények vonatkoznak a hormonok használatára? (JFGK10)**

- egyes anyagok használata tilos, illetve az ilyen anyaggal kezelt állatok tartása vagy emberi fogyasztásra való forgalomba hozatala is tilos
- kivételes esetekben, meghatározott módon egyes ide tartozó anyagok mégis felhasználhatók, ez esetben az előírt várakozási időket az állat vagy termékei forgalomba hozatala előtt be kell tartani

Melyek a tiltott, illetve korlátozottan felhasználható anyagok?

- tireosztatikus anyagok, stilbének, stilbényszármazékok, sóik és észterei
- 17- β -ösztadiol és észterei, béta-agonisták
- ösztrogén hatású (kivéve 17- β -ösztadiol és észterei), androgén hatású vagy – gesztagén hatású anyagok (átmenetileg tiltott anyagok listája) (Érdeklődjön állatorvosánál, hogy mely készítmények tartoznak ide!)

**ÉLELMISZERBIZTONSÁG, NYOMONKÖVETHETŐSÉG,
TAKARMÁNYBIZTONSÁG KÖVETELMÉNYEI****Milyen követelmények vonatkoznak az élelmiszerbiztonságra? (JFGK11)**

A gazdálkodó (akár elsődleges élelmiszer-előállító, akár takarmányipari vállalkozó minőségében) felelős azért, hogy a „kezében megforduló” alapanyagok és a tőle távozó félkész- vagy késztermékek élelmezési és

takarmányozási szempontból biztonságosak legyenek. Az ún. nyomkövethetőség követelménye gyakorlatilag azt jelenti, hogy naprakészen tudnia kell a saját nyilvántartásaiból a következőket: kitől milyen alap- és segédanyagokat szerzett be, illetve milyen vállalkozásoknak szállított a saját gazdaságában megtermelt/előállított/csomagolt élelmiszerekből, takarmányokból. Szintén a gazdálkodó felelőssége, hogy az állatokon végzett gyógykezelés vagy a gabonaraktárban végzett rágcsálóiártás után betartsa az élelmezésügyi várakozási időt, vagy ha netán kiderül, hogy valamilyen okból szennyezett, káros anyagot tartalmazó telt szállított valakinek, akkor azt azonnal vissza tudja hívni.

Mi a gazdálkodó felelőssége az élelmiszerek nyomkövethetősége terén?

1. Nyilvántartás vezetése, valamint adatszolgáltatás a beszállítókról és a vevőkről
2. A forgalomba hozott termék címkézése a nyomkövetés érdekében (ömlesztett áru pl. tej esetében természetesen csak kísérő dokumentumot kell adni)
3. Amennyiben az élelmiszeripari vállalkozó, valamint a termelő a nem, vagy vélhetően nem biztonságos terméket/takarmányt kivonja a forgalomból, erről értesítenie kell a hatóságot, valamint a megtett intézkedésekről tájékoztatást kell adnia a hatóság felé
4. A hatósági ellenőrzések során azonosított problémák alapján hozott helyesbítő/megelőző intézkedések megtétele.
5. Az állatokat tenyésztő vagy állati eredetű alaptermékeket előállító élelmiszeripari vállalkozóknak a következőkről kell nyilvántartást vezetniük:
 - az állatok etetésére használt takarmány jellege és eredete;
 - az állatoknak adott állatgyógyászati készítmények vagy egyéb kezelések, a beadás dátumai és az élelmezés-egészségügyi várakozási idő;
 - az állatokból vett mintákon vagy más, az emberi egészség szempontjából fontos, diagnosztikai célra vett mintákon végzett laboratóriumi vizsgálatok eredményei, illetve a vizsgálatokról szóló vonatkozó jelentések.
6. A növényi termékeket előállító vagy betakarító élelmiszeripari vállalkozónak a következőkről kell nyilvántartást vezetnie:
 - a növényvédő szerek és biocidok használata;
 - a növényekből vett mintákon vagy más, az emberi egészség szempontjából fontos mintákon végzett laboratóriumi vizsgálatok eredményei.
7. A takarmányipari vállalkozóknak az alábbiakról kell nyilvántartást vezetniük:

- növényvédelmi termékek és biocidok bármely felhasználása;
- genetikailag módosított vetőmagok felhasználása;
- minden beérkező takarmány származási helyéről és mennyiségéről, valamint minden kimenő takarmány rendeltetési helyéről és mennyiségéről.

Milyen külön előírások vonatkoznak az élelmiszerbiztonság terén az állattartóra?

- az állattartás és az állati eredetű alaptermék előállítás során a hulladékok és veszélyes anyagok megfelelő tárolása;
- az emberekre élelmiszerekkel átvihető járványos betegségek behurcolásának, illetve állati eredetű termékeken keresztül történő elterjedésének megakadályozása (járványügyi higiéniai rend, pl. a beteg állatok elkülönítése);
- takarmány-adalékanyagok és állatgyógyászati készítmények helyes használata;
- a gyógyszeres takarmányokat úgy kell tárolni, hogy felhasználásukkor ne tévesszük össze őket egymással vagy egyéb takarmányokkal;
- a takarmányt a kemikáliáktól és a gyógyszeres takarmánytól elkülönítetten kell tárolni és kezelni;
- csak nyilvántartott termelőtől lehet takarmányt beszerezni.

Milyen külön előírások vonatkoznak a növényi eredetű élelmiszert és takarmányt előállító gazdálkodókra?

- a hulladék és veszélyes anyagok helyes, szennyeződés megakadályozására alkalmas tárolása a növénytermesztés és betakarítás során.
- a takarmányt a kemikáliáktól és a gyógyszeres takarmánytól elkülönítetten kell tárolni és kezelni.
- a növényvédő szerek, biocidok megfelelő használata (ld. a JFGK 9-nél).

Milyen külön élelmiszerbiztonsági előírások vonatkoznak a tejtermelésre?

1. A tejnek olyan állatokból kell származnia:
 - amelyek jó általános egészségi állapotban vannak, nem mutatják olyan betegség jeleit, amely a tej fertőződését eredményezheti, és különösen nem szenvednek az ivarszervek váladékos fertőzésében, hasmenéssel és lázzal járó bélgyulladásban, vagy a tőgy felismerhető gyulladásában;
 - amelyeknek nincs olyan tőgysebük, amely hatással lenne a tejre;
 - amelyek nem kaptak tiltott szereket vagy készítményeket, és amelyek nem estek át illegális kezelésem (ld. JFGK 10-nél);

– amelyek vonatkozásában (amennyiben engedélyezett készítményeket kaptak) betartották az említett készítményekre előírt élelmezés-egészségügyi várakozási időket.

2. Csak olyan bivaly- és tehéntej használható fel emberi fogyasztásra, amely olyan állományból származik, amely állomány

– brucellózistól és gümőkórtól hivatalosan mentes, vagy

– a mentességi igazolások hiányában, de bizonyos vizsgálatok elvégzése után az illetékes hatóság engedélyezte a tej felhasználását,

3. Csak olyan juh- és kecsketej használható fel emberi fogyasztásra, amely olyan állományból származik, amely állomány

– brucellózistól (és tehénnel való együtttartás esetén gümőkórtól is) hivatalosan mentes, vagy

– a mentességi igazolások hiányában, de bizonyos vizsgálatok elvégzése után az illetékes hatóság engedélyezte a tej felhasználását.

4. El kell különíteni az emberi fogyasztásra nem használható tejet termelő állatokat, pl. a hasmenéses, lázas, tőgygyulladásos stb. állatokat.

5. A fejőberendezéseket és azokat a helyiségeket, amelyekben a tejet tárolják, kezelik vagy hűtik, úgy kell elhelyezni és kialakítani, hogy a tej szennyeződésének kockázata minimális legyen.

6. A berendezések olyan felületei, amelyek érintkezésbe kerülnek a tejjel, legyenek könnyen tisztíthatók, és szükség szerint fertőtleníthetők, valamint jó állapotban legyenek.

7. A használt felületek, illetve a szállítótartályok legalább naponta egyszer történő tisztítása.

8. A fejest higiénikusan kell végezni, különösen annak biztosítása mellett: – hogy a fejés megkezdése előtt a tőgybimbók, a tőgy és a környező részek tiszták;

– hogy az olyan állatorvosi kezelésen átesett állatokat, amelyek kezelése során maradékanyagok juthatnak a tejbe, azonosítják, valamint hogy az előírt élelmezés-egészségügyi várakozási idő letelte előtt az ilyen állatoktól származó tejet nem használják emberi fogyasztásra;

9. A tej megfelelő hőmérsékleten és körülmények között történő tárolása.

Milyen külön élelmiszerbiztonsági követelmények vonatkoznak a tojástermelésre?

A tojasokat tisztán, szárazon, idegen szagoktól mentesen, a rázkódástól és a közvetlen napfénytől hatékonyan védve kell tartani a termelő helyiségeiben.

BIZONYOS ÁLLATBETEGSÉGEK MEGELŐZÉSÉRE ÉS BEJELENTÉSÉRE VONATKOZÓ KÖVETELMÉNYEK

Milyen előírások vonatkoznak a különféle állatbetegségekre? (JFGK12-15)

- beteg állat gyanúja esetén haladéktalanul értesíteni kell az állatorvost;
- be kell tartani az állatorvos által elrendelt intézkedéseket;
- kérődzők nem etethetők feldolgozott állati eredetű fehérjével (kivéve a tej- és tojásalapú takarmányokat);
- a többi élelmiszertermelő állat sem etethető feldolgozott állati eredetű fehérjével (kivéve a tej-, tojás- vagy halalapú takarmányokat);
- az élő állatok, valamint a sperma, embrió, petesejt szállításáról a nyomomonkövethetőséget biztosító dokumentációval kell rendelkezni.

Melyek a KM keretében ellenőrzött bejelentési kötelezettség alá tartozó megbetegedések?

- szivacsos agyvelőbántalmak (TSE)
- ragadós száj- és körömfájás
- hólyagos szájgyulladás
- sertések hólyagos betegsége (SVD)
- keleti marhavész
- kiskérődzők pestise
- Rift-völgyi láz
- kéknyelv betegség
- juhhimlő és kecskehimlő
- afrikai sertéspestis
- bőrcsomósodás-kór
- szarvasok epizootiás haemorrhagiás betegsége

„C” CSOMAG

Mit takarnak az állatvédelmi követelmények (JFGK 16, 17, 18)?

Az állatjóléti vagy állatvédelmi szabályok arra irányulnak, hogy az állatokat nem szabad sanyargatni. Alapvetően olyan szabályok ezek, amelyeket a racionálisan gondolkodó gazdálkodók betartanak, hiszen a rossz körülmények között tartott vagy kínzott állat rosszabbul termel, mint azok, amelyeknek minden fiziológiai igénye ki van elégítve. Jóllehet, számos olyan gazdaság van, ahol jelenleg nem biztosított az előírt fajlagos férőhely, ami miatt az állatok túlszűfolt kutricákban vagy karámokban vannak. Az állatjólét/állatvédelem területei a KM-ben:

- megfelelő személyzet, állatok rendszeres ellenőrzése, nyilvántartások;
- mozgásszabadság, férőhelyszükséglet;
- épületek, mikroklíma;
- megvilágítás, zaj;
- műszaki berendezések, felszerelés;
- egyes korcsoportok különleges igényei;
- beteg, sérült vagy agresszív állatok elkülönítése, beteg, sérült vagy agresszív állatokkal való bánásmód;
- takarmányozás, ivóvízellátás;
- állattartásban használatos eljárásokra vonatkozó általános szabályok;
- kizárólag állatorvos által és/vagy felügyelete mellett végezhető beavatkozások;
- érzéstelenítés nélkül végzett beavatkozásokra vonatkozó szabályok;

Milyen állatjóléti követelmények vonatkoznak a borjak védelmére? (JFGK16)

- tartásra szolgáló épületre illetve boxra vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: súly- és korcsoportonként megfelelő férőhelyszükséglet biztosítása, lekötő rendszerek biztonságos kialakítása, megfelelő szigetelés, fűtés, szellőzés biztosítása, megfelelő hőmérséklet, páratartalom biztosítása, biztonságos padozat kialakítása, tisztítás, fertőtlenítés)
- világítással kapcsolatos tartástechnológiai követelmények (pl.: természetes, vagy megfelelő mesterséges megvilágítás biztosítása, tilos a borjak állandó sötétben tartása)
- műszaki berendezésekkel kapcsolatos tartástechnológiai követelmények (pl.: a műszaki állapot rendszeres ellenőrzése, meghibásodások azonnali kijavítása, meghibásodás esetére riasztórendszer működtetése, kiegészítő megoldások biztosítása)
- etetésre/itatásra vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: legalább naponta két alkalommal kell etetni, korcsoportnak megfelelő takarmány, ivóvíz biztosítása, csoportos tartás esetén az egyes állatoknak a táplálékhoz és az ivóvízhez való jutás egyenlő eséllyel történő biztosítása, ellés után a borjúnak hat órán belül főcstej biztosítása)
- sérült vagy beteg állatok kezelésére vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: rendszeres ellenőrzés a betegség vagy sérülés kiszűrése érdekében, beteg/sérült egyedek elkülönítése, állatorvosi segítség kérése)

Milyen állatjóléti követelmények vonatkoznak a sertések védelmére? (JFGK17)

- tartásra szolgáló épületre, illetve kútracára vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: súly, korcsoportonként és ivaronként megfelelő férőhely-szükséglet biztosítása, kényelmes fekvés és felállási, fordulási lehetőség biztosítása, kocákat tilos lekötöni, megfelelő hőmérséklet, zajszint biztosítása, megfelelő padozat kialakítása)
- világítással kapcsolatos tartástechnológiai követelmények (pl.: az előírt fényerősség biztosítása)
- etetésre/itásra vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: korcsoportnak megfelelő takarmány, ivóvíz biztosítása naponta legalább egyszer)
- sérülések megelőzésére valamint sérült vagy beteg állatok kezelésére vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: csoportok keverése kerülendő, csoporton belüli harcok okainak megszüntetése, rendszeres ellenőrzés a betegség, sérülés kiszűrése érdekében, sérült/beteg egyedek elkülönítése, élősködők elleni védekezés, kútracák fertőtlenítése, állatorvosi segítség kérése)

Milyen állatjóléti követelmények vonatkoznak a tenyésztés céljából tartott állatok védelmére? (JFGK18)

- megfelelő szakképzettségű személyzet (pl.: napi ellenőrzések elvégzése, nyilvántartás vezetése az állományváltozásról, kezelésekről, ellenőrzésekről)
- tartásra szolgáló épületre vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: az állatok igényeinek megfelelő kialakítás, szellőztetés biztosítása, szabad tartás esetén a megfelelő feltételeinek biztosítása)
- műszaki berendezésekkel kapcsolatos tartástechnológiai követelmények (pl.: a műszaki állapot rendszeres ellenőrzése, meghibásodások azonnali kijavítása, meghibásodás esetére riasztóberendezés működtetése, kisegítő megoldások biztosítása)
- etetésre/itásra vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: korcsoportnak, testtömegnek, fiziológiai szükségletnek megfelelő takarmány, ivóvíz biztosítása)
- sérült vagy beteg állatok kezelésére vonatkozó tartástechnológiai követelmények (pl.: sérült/beteg állatok esetén a szükséges intézkedések haladéktalan megtétele, az állat egészségére és jólétére káros hatással bíró eljárások használatának tilalma)

Gazdálkodói Információs Szolgálat – a hasznos információk forrása

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében kezdte meg működését a Magyar Agrárkamara által működtetett Gazdálkodói Információs Szolgálat.

A tájékoztatási hálózat feladata a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalnál regisztrációt kért – illetve regisztrációt kezdeményező, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében pályázni szándékozó – gazdálkodói (ügyfélkör) folyamatos tájékoztatása, információval történő ellátása.

Az információs szolgálat tematikus működési köre kiterjed a kölcsönös megfeleltetés követelményeire, a vidékfejlesztési támogatások igénylésével kapcsolatos ismeretekre – jogszabályi előírások ismertetésére –, a közös agrárpolitika és a közvetlen támogatások megisméréséhez, igénybevételéhez szükséges információkra, valamint az agrárpolitika egyéb aktuális kérdéseire.

A Gazdálkodói Információs Szolgálat hálózatában közreműködő 202 fő ÚMVVP tanácsadó – javarészt NVT tanácsadó, illetve ezt megelőzően névjegyzéki szaktanácsadó - országosan 200 információs ponton (ügyfélszolgálati irodában) egyes települések önkormányzatainál, továbbá közvetlen gazdálátogatás keretében végzi munkáját.

A szakemberek feladata az ügyfélszolgálati tevékenységen túl csoportos tájékoztató rendezvények szervezésére, az információs pontokon az internet hozzáférés biztosítására, on-line szolgáltatások elérésére (pl: e-saps kérelmek benyújtási lehetősége), broszúrák, szórólapok, szakmai és egyéb kiadványok biztosítására terjed ki. 2008 évben az információs pontok igénybevételével több mint 38.000 gazdálkodó e-saps kérelme került benyújtásra.

Ezen szolgáltatás általános információkat biztosít, amelyek célja a gazdálkodók figyelmének ráirányítása a mezőgazdaság és a vidék aktuális szakmai kérdéseire.

A Gazdálkodói Információs Szolgálat közreműködik az ÚMVVP keretében szervezett képzések és a szaktanácsadási szolgáltatás minél szélesebb körű megismertetése, a programok előkészítése, sikeres megvalósításuknak a figyelemfelhívás, tájékoztatás keretében történő biztosítása.

**FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉS
VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM**

MVH
Mezőgazdasági és
Vidékfejlesztési
Hivatal

GAZDÁLKODÓI INFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT
MAGYAR AGRÁRKAMARA
Szakmai kiadványa

EURÓPAI MEZŐGAZDASÁGI VIDÉKFEJLESZTÉSI ALAP:

**A vidéki
területekbe
beruházó
Európa**

**ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013**

Megyei Földművelésügyi Igazgatóságok elérhetőségei					
Megyék	Intézmény	név	cím	telefon/fax	e-mail
Bács-Kiskun Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Farkas Zoltán főigazgató	6000 Kecskemét, Bajcsy-Zs. körút 2.	76/502-402 f: 76/497-071	fvmh-bacs@fki.gov.hu
Baranya Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Tóth Sándor főigazgató	7623 Pécs, Rákóczi út 30.	72/512-451	mgszh-baranya@fki.gov.hu
Békés Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Szabó István főigazgató	5600 Békéscsaba, Kétegyházi u. 2.	66/528-180 f: 66/454-878	mgszh-bekes@fki.gov.hu fmig-bekes@fki.gov.hu
Borsod-Abaúj Zemplén Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Orosz István főigazgató	3525 Miskolc, Dóczy J. út 6.	46/515-700 f: 46/515-701	mgszh-borsod@fki.gov.hu
Csongrád Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Tasnádi Gábor főigazgató	6721 Szeged, Deák F. u. 17.	62/553-460 f: 62/426-311	mgszh-csongrad@fki.gov.hu
Fejér Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Czetterné Kócsa Márta igazgató	8000 Székesfehérvár, Deák Ferenc u. 7-9.	22/511-270 f: 22/316-579	fvmh-fejer@fki.gov.hu
Fővárosi és Pest Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Miakich István Gábor főigazgató	1135 Budapest, Lehel u. 43-47.	412-3550 f: 317-6231	mgszh-pest@fki.gov.hu
Győr-Moson-Sopron Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Janák József főigazgató	9021 Győr, Jókai u. 12. 9002 Győr, Pf. 234.	96/514-741 f: 96/514-777	titkarsag@fvmhgyor.t-online.hu
Hajdú-Bihar Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Harsányi Antal főigazgató	4024 Debrecen, Kossuth u. 12-14.	52/523-848 f: 52/523-801	mgszh-hajdu@fki.gov.hu
Heves Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Szabó József főigazgató	3300 Eger, Szövetkezet út 6. 3301 Eger Pf. 145.	36/510-765 f: 36/410-589	titkarsag@hevesfmhivatal.t-online.hu
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Gombár Mihály főigazgató	5000 Szolnok, Kossuth L. u. 2.	56/505-377 f: 56/505-371	fvmh-szolnok@externet.hu
Komárom-Esztergom Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Kerek Katalin főigazgató	2800 Tatabánya, Győri út 13., Pf. 18.	34/310-909 f: 34/305-771	mgszh-komarom@fki.gov.hu
Nógrád Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Varga László főigazgató	3100 Salgótarján, Baglyasi út 2. 3101 Salgótarján Pf. 196.	32/521-500 f: 32/521-524	fvmh-nograd@fki.gov.hu
Somogy Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Varga Gábor főigazgató	7400 Kaposvár, Petőfi tér 1-3.	82/527-580 f: 82/315-023	fvmh-somogy@fki.gov.hu
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Csongrádi Zoltán főigazgató	4400 Nyíregyháza, Keleti u. 1.	42/508-300 f: 42/508-311	mgszh-szabolcs@fki.gov.hu
Tolna Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Dr. Szászi Ferenc főigazgató	7100 Szekszárd, Augusz I. u. 7.	74/529-869 f: 74/415-688	fvmh-tolna@fki.gov.hu
Vas Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Tóth Istvánné igazgató	9702 Szombathely, Vörösmarty u. 9.	94/506-761 f: 94/336-774	fvmh-vas@fki.gov.hu
Veszprém Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Dr. Radovits Tibor főigazgató	8200 Veszprém, Megyeház tér 1.	88/590-472 f: 88/407-347	mgszh-veszprem@fki.gov.hu
Zala Megyei MgSzH	Földművelésügyi Igazgatóság	Németh Zoltán főigazgató	8900 Zalaegerszeg, Bíró Márton u. 38.	92/321-440 f: 92/347-703	fvmh-zala@fki.gov.hu